

INGLIZ TILIGA XORIJIY TILLARDAN KIRIB KELGAN SO'ZLARNING YASALISHI

Xushvaqtova Gulnoza Tulqinovna

Toshkent shahri, Mirzo Ulug'bek tumanidagi 71 maktabning

Oliy toifali ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Ingliz tili qadimgi ingliz tilidan, anglo-sakslarning g'arbiy german tilidan kelib chiqqan. Grammatikasining aksariyati, asosiy lug'ati va eng keng tarqalgan so'zlari german tilidir. Har qanday matndagi so'zlarning taxminan 70 foizi qadimgi ingliz tilidan olingan. Ushbu maqolada ingliz tiliga xorijiy tillardan kirib kelgan so'zlarning yasalishi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Leksikologiya, leksika, o'zlashma so'zlar, neologizmlar, etimologik ma'no, semantik ma'no.

Chetdan kirib kelgan so'zlari yoki boshqa til so'zlari ona tiliga boshqa manba tilidan qabul qilingan so'zlardir. Bunday so'zlar ingliz tilini deyarli boshidanoq shakllantirdi, chunki so'zlar klassik tillardan, shuningdek, ketma-ket bosqinchilik to'lqinlaridan qabul qilingan. Hatto 16-asrga kelib, Britaniya imperiyasi butun dunyo bo'ylab o'zining keng qamrovini kengaytirishdan ancha oldin, ingliz tili taxminan 50 ga yaqin boshqa tillardan so'zlarni qabul qilgan va bugungi kunda inglizcha so'zlarning katta qismi aslida u yoki bu turdagi xorijiy so'zlardir.

Hech qachon matn ko'rishni boshdan kechirganmisiz? Urban Dictionary ma'lumotlariga ko'ra, bu "matnli xabarga javob kutayotganda seziladigan kutish". Ushbu yangi so'z, textpectation, qorishma yoki (Lyuis Kerrollning yanada hayoliy iborasida) portmanto so'zining namunasidir. Aralash tirish - bu ingliz tiliga yangi so'zlarni kiritishning ko'p usullaridan biri, va doimiy ravishda ko'proq yangi so'zlar ixtiro qilinmoqda!

Ba'zida bunday so'zlar kirib kelishi aylanma yo'l bilan sodir bo'lgan (masalan, orange so'zi sanskritcha naranj, naranga, narangaphalam yoki naragga so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, arabcha naranja va ispancha naranjaga aylangan, ingliz tiliga naranj sifatida kirib, narangega, keyin esa naranjga o'zgargan. arange va nihoyat orange; garbage so'zi ingliz tiliga lotin tilidan kelgan, lekin faqat eski italyan, italyan lahjasi va keyin norman fransuz tilidan kelgan). Ba'zan boshqa tillar orqali filtrlashning burilish yo'li va darajalari so'zlarni shu qadar o'zgartirishi mumkinki, ularning asl kelib chiqishi aniq bo'lmaydi (masalan, both coy va quiet come so'z lotin so'zidan kelib chiqqan; sordid va swarthy so'z lotincha sordere so'zidan kelib chiqqan; entirety va integrity ikkalasi ham lotincha integritasdan olingan; salary va sausage ikkalasi ham lotincha sal so'zidan kelib chiqqan; grammar va glamour ikkalasi ham

bir xil yunoncha gramma soʻzidan kelib chiqqan; gentle, gentile, genteel va jaunty soʻzlarning barchasi lotincha gentilis soʻzidan kelib chiqqan; va hokazo

Jahon savdosining kengayishi va ayniqsa, Britaniya mustamlakachiligi boy yangi manbalarni ochganidan beri, turli tillarning xilma-xilligidan ingliz tiliga juda koʻp sonli soʻzlar qabul qilindi. Teskari jarayonda koʻplab inglizcha soʻzlar boshqa mamlakatlar tomonidan ham qabul qilingan

Biroq, ingliz tilidagi mumkin boʻlgan affikslarning xilma-xilligi va soni baʼzi chalkashliklarga olib kelishi mumkin. Misol uchun, otni sifatga aylantirish kabi asosiy narsa uchun yagona standart usul yoʻq (-able, -al, -ous va -y imkoniyatlarning baʼzilari). Kamida toʻqqiz xil inkor prefikslari (a-, anti-, dis-, il-, im-, in-, ir-, non- va un-) mavjud boʻlib, ona tili boʻlmagan soʻzlovchining taxmin qilishi deyarli mumkin emas. qaysi oʻzak soʻz bilan ishlatilishi kerak. Bundan ham yomoni, baʼzi koʻrinadigan salbiy shakllar oʻz ildizlarining maʼnolarini ham inkor etmaydi. Ayrim affiks qoʻshimchalari hayratlanarli darajada yangi. Rasmiylik va zerikish qadimgi qirollik soʻziga 20-asrda qoʻshilgan va siyosiy inkor 1952 yilgacha paydo boʻlmagani uchun affikslarni qoʻshish yangi soʻzlarni yaratishning eng oddiy va ehtimol eng keng tarqalgan usuli boʻlib qolmoqda.

Ingliz Uygʻonish va Sanoat inqilobi davrida yunon va lotin tillarining klassik elementlarini (masalan, fotosurat, telefon va boshqalar) birlashtirish inglizcha soʻz yaratishning juda keng tarqalgan usuli boʻlgan va bu jarayon bugungi kunda ham davom etmoqda. Ingliz tili ilmiy-texnik leksikasining katta qismini ana shunday klassik birikmalar tashkil qiladi. Baʼzan soʻzlar yoki fonemalar butun birlashmasdan emas, balki aralashtiriladi va ikkita maʼnoni bir soʻzga jamlagan yoki ikkita tarkibiy soʻz oʻrtasidagi oraliq maʼnoga ega "portmanto soʻzini" hosil qiladi (masalan, nonushta va tushlikni aralashtirgan brunch; motorni aralashtiruvchi motel). mehmonxona va mehmonxona; elektr va ijroni birlashtirgan elektr toki; tutun va tumanni birlashtirgan smog; taxmin va taxminni birlashtirgan taxminiy; telefon va marafonni birlashtirgan telemarafon; shokolad va alkogolni aralashtirgan shokokolik va boshqalar). Lyuis Kerroll 19-asrda oʻz sheʼriyatida slithy, frumious, galumph va boshqalar kabi yangi soʻzlarni kiritganida, bu uslubni adabiy effekt uchun ataylab ishlatgan birinchi shoir boʻldi.

Baʼzi soʻzlar oʻz maʼnolarini koʻp marta oʻzgartirgan. Qanchadan-qancha soʻzi dastlab ahmoq degani edi; keyin, bir muddat shahvoniy yoki bemaʼni maʼnoga ega boʻldi; soʻng oʻzining zamonaviy maʼnosiga oʻtmasdan oldin bir qancha muqobil maʼnolarni (jumladan, gʻayrioddiy, nafis, gʻalati, dangasa, erkaliksiz, hashamatli, kamtarin, engil, aniq, nozik, uyatchan, kamsituvchi va nazokatli) bosib oʻtdi. 18-asr

oxirida. Aksincha, ahmoqlik dastlab muborak yoki baxtli degan ma'noni anglatardi, so'ngra taqvodor, begunoh, zararsiz, achinarli, zaif va zaif degan oraliq ma'nolardan o'tib, oxir-oqibat ahmoq bo'lib tugaydi.

So'zlar ular tasvirlagan tovushlarni ataylab taqlid qilish orqali tuzilishi mumkin (onomatopoeia). Ko'pincha bunday onomatopoeik shakllanish hayratlanarli darajada qadimiylidir va qadimgi ingliz adabiyoti odatda yuqori onomatopoeik, alliterativ va zarbali deb ta'riflanadi. Ba'zan, taqlid dastlab manba tilda paydo bo'lgan bo'lishi mumkin va keyinchalik ingliz tiliga o'zlashtirilgan va o'z tabiatiga ko'ra tovushli taqlid bir necha tillarda o'xshash qarindoshlarga olib keladi. Ba'zi filologlarning ta'kidlashicha, birinchi inson tillari tabiiy tovushlarga taqlid sifatida rivojlangan ("kamon-voy nazariyalari" deb ataladi) va taqlid qilish qobiliyatlari, albatta, til evolyutsiyasida qandaydir rol o'ynagan.

Tasodifiy tanlangan tovushlar qatoridan juda oz sonli so'zlar ixtiro qilinadi. Ularning ko'pchiligi yangi ma'nolarga ega bo'lgan mavjud so'zlardan kelib chiqqan. Ayrim so'zlar nutqning ayrim qismlarini o'zgartirish orqali hosil bo'ladi. Yana boshqalar turli qismlarni birlashtirib, yangi so'zlarni yaratadilar. Ular neologizmlar deb ataladi, ular taxminan 1772 yilda namoyon bo'lgan. Neologizmlar bir nechta manbalardan kelib chiqishi mumkin bo'lgan so'zlardir. Misol uchun, "kvark" so'zi Jeyms Joysning "Finneganning uyg'onishi" dan, "kiber fazo" esa Uilyam Gibsonning "Neomanser" dan olingan. Jozef Xellerning "Catch-22" romanining sarlavhasi o'ta og'ir vaziyatni tasvirlash uchun tez-tez ishlatiladigan iboraga aylandi, shuning uchun hech qanday qochish mumkin emas, chunki shartlar o'zaro qarama-qarshidir. Mualliflarning ismlari, shuningdek, mos ravishda Frants Kafka va Jeyms Oruell dan "Kafkaesk" va "Oruellian" kabi tavsiflovchi so'zlarga aylanadi.

Mashhur kitoblarning qahramonlari, shuningdek, "pollyanna", (o'ta optimistik), "scrooge" (xudbin) va "quixotic" (idealistik, romantik, haqiqiy bo'lmagan) kabi yangi so'zlarning manbalari hisoblanadi. Yangi so'zlar doimiy foydalanish bilan birlashtiriladi. Tanlangan mamlakatlarda so'zlar qabul qilinganda qaror qabul qiladigan tashkilotlar mavjud. Biroq, so'zlar qabul qilingan taqdirda ham, odamlarning qanday gapirishlari bunga bevosita ta'sir qilmaydi. Frazing qaysi so'zlarning tilga kirishiga qarab belgilanadi. Odamlarning so'zlardan foydalanish usullari ularning madaniyati haqida ko'p narsalarni aytib beradi. Naturalizatsiya nashr etilgan tadqiqotlar va tadqiqotlar uchun ingliz tiliga o'xshash tarjimalarni bajarishda qo'llaniladi. Xuddi shunday, inglizcha so'z uning ma'nosini qisqacha tushuntirish bilan birga saqlanib qoladi. Neologizmlarni tarjima qilishda to'rtta tarjima usuliga e'tibor

beriladi: qarz tarjimasi, kalque, analoglardan foydalanish va transkripsiya va transliteratsiya.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Durkin, P. 2009, The Oxford Guide to Etymology. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
2. Zhou, L. N. 2016, Loan Words in Modern English and Their Features. Sino-US English Teaching. Vol. 13, No. 3, 209-212.
3. Kavtaria, M. 2011, Greek and Latin Loan Words in English Language (Tendencies of Evolution). International Journal of Arts & Sciences, 4(18),255–264.
4. Wang, Q. 2015, Research on Loan Words in English Vocabulary. Overseas English.
5. Zhan, X. J. 2013, Research on Regularization of English Words Pronunciation. Overseas English.

